

GOVIA, UN OBICEI DE PRIMAVARĂ DIN CÂMPIA ROMANAȚIULUI

Mirela COJOC

Resumen

GOVIA – UNA COSTUMBRE DE PRIMAVERA
EN LA LLANURA DE ROMANATZI

Govia es una costumbre practicada en la llanura de Romanatzi en el Día de los Ramos o durante el segundo día de Pascua. Tiene sus orígenes en la religión antecristiana, cuando durante el Año Nuevo pastoral se hizo sacrificios a las dedidades fitomorfas.

Las ramas verdes de las sauces tenían un papel mágico para proteger los hogares contra los espíritus malos.

La costumbre fue mencionada en las fuentes escritas desde el siglo 18. Sobrevivió en los pueblos de la región hasta el final del siglo pasado. Pero perdió su autenticidad ritual en favor del entretenimiento popular.

PALABRAS LLAVES: Govia, costumbre, la llanura de Romanatzi

1. În partea de sud-est a Olteniei, la confluența Oltului cu Dunărea, se află zona etnografică Romanați. Din cele mai vechi timpuri principalele ocupații ale locuitorilor au fost: agricultura, creșterea animalelor, meșteșugurile casnice, pescuitul, vânătoarea și comerțul.

Originea obiceiurilor și tradițiilor locale derivă din specificul geografic, socio-istoric și cultural al unei zone de câmpie, zonă cu caracter agricol-pastoral. Alături de cultele legate de sfinții creștini, obiceiurile și tradițiile unei comunități rurale sunt practici străvechi, de împlinire a vieții și a muncii, de prevenire a factorilor malefici, constituind un suport moral în viața materială și spirituală a locuitorilor.

Obiceiurile și tradițiile de primăvară păstrează urmele vechilor ritualuri de început de an nou pastoral. Ele sunt adevărate scenarii de înnoire anuală a timpului la sărbătoarea precreștină a Cavalerului Trac, divinitate foarte bine reprezentată la nord de Dunăre în așezările antice din teritoriul sudic. Aici s-au descoperit plăci de marmură cu reprezentări ale Cavalerului Trac, un tânăr călăreț în galop însoțit de câini și acoliți de vânătoare. Divinitatea era considerată patronul vegetației tinere și a animalelor, „deschizătorul anului și al verii pastorale” (Ion GHINOIU, *Obiceiuri populare de peste an*, București: Edit. Fundației Culturale Române, 1997, p. 172). Peste sărbătoarea arhaică biserica creștină a suprapus sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Gheorghe, cu reprezentări iconografice similare cu cele ale Cavalerului Trac. În religia precreștină se aduceau sacrificii fitomorfe acestei divinități, ramurile verzi de salcie cu mâșișori având rol magic de protecție și

de alungare a spiritelor malefice din gospodăria (*ibid.*, p. 173). Aceste ritualuri persistă și astăzi în credința populară: sf. Gheorghe apără vitele și holdele de strigoaicele care le iau mana. De aceea, în ziua sărbătorii se împodobesc porțile gospodăriilor, ușile caselor și căile de trecere cu ramuri verzi de salcie și cu „laptele cucului” – altă plantă magică protectoare – „ca să aibă oile lapte tot timpul anului și să fie ferite de boli” (informator: Tudora Șapcă, 83 ani din Celei-Olt). Ramurile verzi de salcie se găseau la tot pasul pe malurile Dunării și Oltului. Ele simbolizau înnoirea naturii la început de an nou pastoral, optimismul oamenilor și triumful vieții de-a lungul veacurilor.

Viața așezărilor rurale tradiționale însemna, înainte de toate, un timp al sărbătorilor de care se legau credințe, gesturi, obiecte cu un pronunțat rol magic iar obiceiurile și tradițiile aveau rolul de a lega și consolida relațiile intercomunitare (Fl. BĂCIU & I. VÂRTEJARU, *Monografia orașului Corabia*, ed. a II-a, Slatina: Edit. Alutus, 2007, p. 297).

2. *Govia* este un obicei ce se practica în Câmpia Romanațiului: 1. la Sf. Gheorghe în unele sate de pe valea Oltului și a Dunării, 2. de Florii în com. Vădastra, 3. a doua zi de paști în com. Islaz și Izbiceni (Georgeta STOICA & Rada ILIE, *Tradiții și obiceiuri din județul Olt, zonele Câmpia Boianului, Olt și Romanați*, București, Edit. Mega, 2007, p. 67). Cuvântul *govie* este regionalism de origine slavă însemnând festivitate, solemnitate, serbare, horă.

În această perioadă comunitatea sătească din câmpie încheia cu treburile casnice din timpul iernii (tors, țesut, cusut) și începea o serie de lucrări pastoral-agrară: alesul oilor, așezarea stânelor, semănatul porumbului, curățirea ogrăzilor și a livezilor etc.

Obiceiul este atestat de la sfârșitul sec. al XVIII-lea când meșteșugul țesăturilor de interior ia amploare. În tehnica de lucru se păstrează unele elemente arhaice dar se îmbogățesc decorul și coloristica. *Govia* este un obicei care sugerează fala, mândria, etalarea priceperii și măiestriei cu care femeile își decorau interioarele sau își realizau veșmintele. În arta populară românească sunt cunoscute armonia și proporțiile, calități estetice definitorii ale poporului pentru felul cum a știut să păstreze specificul aproape nealterat în realizarea acestor obiecte (Georgeta STOICA & Rada ILIE, *Portul popular din județul Olt*, București, 1981, p. 51).

Femeile „își dădeau în Govie” tot ce lucrau mai frumos în timpul iernii: cămăși, ii, boscele, batiste, ștergare, scoarțe, etc. În această zi festivă comunitatea locală le admira munca, pentru că fiecare fată sau femeie folosea decoruri în vogă în acea epocă pentru acel spațiu (regiune, sat, cătun) și totodată era prilejul de afirmare socială a tinerelor fete de măritat.

Excluzând sărbătoarea pascală când era antrenată întreaga comunitate creștină, *Govia*, prin caracterul său spectaculos, tineresc, antrena întregul sat. Obiceiul avea, deci, o funcție socială, de comunicare între membrii unei colectivități. Perioada de derulare, ziua de Sf. Gheorghe, implica un optimism aparte plin de magie, ca la orice înnoire a timpului.

3. Cu câteva zile înainte de sărbătoarea creștină a Sf. Gheorghe se constituia ceata de 7-8 feciori care participau efectiv la acest obicei. Aceștia tocmeau și

lăutarii pentru Govie. Lăutarii erau tocmiți o dată pe an de feciori numiți „garanți”, să cânte la toate horele și obiceiurile din cursul aceluiași an.

În dimineața zilei de sf. Gheorghe câțiva feciori mergeau la pădure cu una sau două căruțe să taie crengi mari de salcie strigând și veselindu-se în văzul sătenilor, prevestind ca în sat se face Govie. Alții în câteva căruțe și în isonul tarafului de lăutari străbăteau ulițele satului, întrebând femeile dacă au „odoare” de strigat la Govie. „Odorul” este un regionalism, însemnând dar, zestre, dota unei fete de măritat. Acesta era obiectul care mijlocea logodna unei fete aceasta dăruindu-l simbolic viitorului mire atunci când anunțau că era tocmită nunta celor doi. El consta dintr-o batistă, batic, mărgelile sau alte bijuterii. Odoarele „date în Govie” erau diverse obiecte cusute sau țesute: maramă, mărgelile, ii, căpătâie, perne, scoarțe, ștergare, etc. Fiecare femeie își dădea „odorul” cel mai frumos lucrat în iarna care trecuse.

După ce strângeau suficiente odoare, feciorii așezau două-trei care formând o scenă într-un anumit loc din sat: în poieniță, în centrul satului, pe deal, pe vale. Scena improvizată era decorată cu ramuri verzi de salcie și cu odoarele care erau agățate pe acestea, formând o adevărată expoziție de artă populară. Obiectele erau viu colorate (culorile vii, tonurile de roșu sunt specifice obiectelor populare din zona de câmpie (G. Stoica & R. Ilie, *Portul*), pe fundalul verdei crud al ramurilor de salcie, alcătuiau un decor cromatic și totodată confereau o notă de exuberanță, asemănătoare zilelor însorite de vară din câmpia românească, ce îndemna la optimism și veselie.

Spectacolul începea în amiaza zilei, după ce sătenii veneau de la biserică. Taraful interpreta cântece vechi specifice Goviei și Romanaților, cu versuri de dragoste sau amuzante: „A cui ești, de unde ești? / Ești a lui Mustață Neagră / Mușca-te-ar neica de barbă...” Între strofele cântecelor feciorii, urcați în căruțele decorate, aveau pregătite odoare în mâini și, ridicându-le, strigau în cor. Strigăturile acestea difereau de la sat la sat. Pe valea Oltului, la Rusănești, Izbiceni, Giuvărăști, Islaz, acestea erau: „Al cui e?!” Pe valea Dunării, la Celei și la Orlea, se striga: „Al cui e acest odor / Să vie c-un polișor”. Iar în zona Corabia și Vișina se folosea un regionalism sub formă de atenționare: „Areci!”. Apoi se striga în formulele amintite. Din mulțime veneau mândre, femeile și fetele care, în schimbul unor sume simbolice de bani, își recăpătau odoarele. De fapt, obiectele reflectau un anumit nivel social al posesoarelor acestora, după tehnica, materialele și coloristica folosite. În continuare lăutarii mai cântau o strofă și apoi, în isonul muzicii, feciorii repetau secvența până când epuizau toate odoarele. Uneori se mai strigau în Govie și copiii mici ca să crească sănătoși și voioși precum respectiva zi de sărbătoare. Feciorii îi ridicau și strigau: „Al cui e?” spre amuzamentul mulțimii în timp ce copiii plângeau ca să fie luați în brațe de mamele lor.

La Vădastra sătenii pregăteau la Govie într-un loc lateral colaci calzi, bucate coapte la țest și câte o cană cu vin roșu care se împărțeau participanților la sărbătoare ca alimente rituale spre a spori voia bună.

După strigături se încingeau horele. La început la horă participau toți sătenii cu mic, cu mare, apoi rămăneau la joc numai tinerii feciori și fetele de măritat, continuând cu dansuri specifice: *Rustemul*, *Jianca*, *Sârba*, *Bordeiașul*, *Trandafirul*,

Galaonul, Hora Nunții etc. Obiceiul era un prilej de apreciere a hâmiciei fetelor de măritat de către feciori, un prilej de a lega viitoare căsătorii (G. Stoica & R. Ilie, *Tradiții*, p. 67). Voia bună ținea până la lăsarea întinericului când lumea se risipea iar ceata de feciori plătea lăutarii și apoi împărțeau banii rămași.

4. În ultima jumătate de veac meșteșugul țesutului și al cusutului s-a restrâns foarte mult. În cadrul obiceiului s-a schimbat un element esențial: locul odoarelor de altădată l-au luat tablourile de familie făcute cu prilejul unor evenimente din viața oamenilor: nuntă, botez, înmormântare. Chiar și în aceste condiții, obiceiul a rezistat în viața culturală până aproape de sfârșitul sec. al XX-lea reunind comunitatea locală în așa zi de sărbătoare. Practicându-se izolat în sate din Olt, Teleorman și Dolj, obiceiul a căpătat mai mult sensul de spectacol, pierzându-și autenticitatea în defavoarea ritualului care a stat la baza lui, începutul anului nou pastoral.

Pentru reînvierea acestui obicei, în sate se organizează astăzi Govia cu implicarea autorităților locale, a elevilor și cadrelor didactice, încercându-se transpunerea publicului prezent în lumea satului din trecut, cu rolul de a integra tradiția în ambientul modern.

